

Picturebook w tłumaczeniu. Książki anglojęzyczne w Polsce – książki polskie w krajach anglosaskich

W pierwszych latach XXI wieku w Polsce wydawcy książek dla dzieci i młodzieży zaczęli reklamować swoje publikacje, opatrując je angielskim terminem *picturebook*, a w ślad za nimi podążyli księgarze, krytycy i czytelnicy. Mówiło się o picturebookach jako takim rodzaju książek dla najmłodszych, jakiego wcześniej na rynku polskim nie było – znakomitych literacko, wysmakowanych estetycznie, dopracowanych w każdym calu: od formatu, przez okładkę, wyklejkę, tekst, materiał ikonograficzny, po typografię i wszelkie inne parateksty. I rzeczywiście, jeśli wziąć pod uwagę, że w PRL-u z dzieł zagranicznych docierały do Polski jedynie te z bloku wschodniego, a także niską jakość produkcji wydawniczej w Polsce w czasie kryzysu gospodarczego w latach 80. oraz ogrom publikacji komercyjnych w latach 90. XX wieku, książki proponowane przez powstałe po 2000 roku niewielkie wydawnictwa stanowiły zupełną nowość. Z czasem jednak spostrzeżono, że choć w PRL-u pojęcie i koncepcja książki obrazkowej były w Polsce nieznane, to jednak o części prac artystów z Polskiej Szkoły Ilustracji, a więc z lat 1950–1980, można mówić właśnie jako o książkach obrazkowych. Projekty te były bowiem kompleksowo przemyślane i całościowo zaprojektowane, charakteryzowały je inwencja, różnorodność oraz wysoki poziom artystyczny.

Jednak pomimo że ostatnie 20 lat to czas intensywnego rozwoju i popularności książki obrazkowej w Polsce, stan badań nad tym gatunkiem w naszym kraju nie jest zaawansowany. Tymczasem za granicą o książce obrazkowej mówi się o wiele dłużej, od dawna cieszy się ona zainteresowaniem czytelników, a od ponad czterech dekad – badaczy. Po tym, jak w latach 60. i 70. doszło do zrewolucjonizowania tego gatunku w krajach anglosaskich (jako kamień milowy wskazuje się *Where the Wild Things Are* Maurice'a Sendaka z 1963 roku) w latach 70. i 80. XX wieku badania nad nim podjęto w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie i Europie, z czasem także w Szwecji, Danii i Niemczech.

Literatura dziecięca to ważny segment polskiego rynku książki i znaczącą rolę odgrywają w niej książki tłumaczone z języka angielskiego, a jednocześnie polscy autorzy dla dzieci odnoszą coraz więcej sukcesów na arenie międzynarodowej i przekłady ich książek publikowane są w innych krajach. Celem naukowym niniejszego projektu jest więc teoretyczny namysł nad tłumaczeniem książki obrazkowej – określenie i usystematyzowanie problemów przekładowych wynikających ze specyfiki tego gatunku, w którym słowo i obraz tworzą jeden, pełen komunikat. Dla zrealizowania tego celu podjęta zostanie analiza i opis przekładów książek obrazkowych anglo- i polskojęzycznych. Z uwagi na specyfikę książki obrazkowej uwzględniony zostanie nie tylko tekst literacki, ale i parateksty, projekt graficzny książki i materiały wykorzystane do druku, tak bowiem należy postrzegać książkę obrazkową, jako dzieło całościowe, w którym każdy element jest znaczący. Zbadana zostanie również recepcja tychże tłumaczeń w kulturach docelowych. Istotnym odniesieniem dla tych badań stanie się także analiza mechanizmów kierujących rynkiem książki dziecięcej w Polsce i w krajach anglosaskich oraz problem literatury powszechnej w kontekście literatury dziecięcej. Zderzenie przekładów dzieł anglojęzycznych na język polski oraz dzieł polskich na język angielski pozwoli na określenie i usystematyzowanie problemów translatologicznych wynikających ze specyfiki danego języka, a szerzej także ze specyfiki funkcjonowania małych literatur w obrębie dużych i odwrotnie – dużych literatur w obrębie małych. Z kolei uwzględnienie mechanizmów kierujących rynkiem książki w Polsce i w krajach anglosaskich oraz recepcji tłumaczeń stanie się ważnym przyczynkiem do rozważań o dziecięcej literaturze światowej.

Korpus tekstów źródłowych składać się będzie z dzieł publikowanych od lat 50. XX wieku aż po ostatnie lata. Wybrane zostały picturebooki najbardziej znaczące i reprezentatywne dla podejmowanego w projekcie problemu przekładu. Są to książki o walorach zarówno literackich, jak i plastycznych. Znajdują się tu zarówno książki o charakterze narracyjnym (opowiadania, bajki i historie wierszowane), jak i nienarracyjnym (atlasy, literatura faktu, abecadlniki, książki conceptowe). Pod względem graficznym zaś reprezentują one różne nurty, style i techniki. Znalazły się tu i książki autorskie, i te powstałe w „tandemie”, gdy autorami tekstu i grafik są różne osoby.

Problem tłumaczenia picturebooków, pomimo różnorodnych i obszernych badań poświęconych książce obrazkowej za granicą, nie przykuł dotychczas większej uwagi badaczy. Zrealizowanie projektu znacząco więc przyczyni się do uzupełnienia stanu wiedzy nie tylko na gruncie polskim, ale i międzynarodowym, a w dalszej perspektywie wpisze się w rozwijające się w światowej i polskiej humanistyce studia nad wizualnością i nad kulturą współczesną zмирzającą w stronę wzrokocentryczności, staną się również punktem odniesienia do badania najnowszych tendencji rozwoju książki obrazkowej, a więc między innymi hybrydyzacji form, tworzenia wielojęzycznych książek obrazkowych, remediacji i cyfrowości.